

Samenvatting

Advies: Het belang van het kind in meeroudergezinnen

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

Op dit moment kunnen in Nederland maximaal twee personen juridische ouders zijn van een kind en kunnen ook maar twee personen gezag hebben. De Staatscommissie Herijking Ouderschap (hierna: de Staatscommissie) heeft in 2016 geadviseerd om het juridisch meerouderschap en -gezag en meerpersoonsgezag, waarbij meer dan twee ouders een kind verzorgen en opvoeden, onder bepaalde voorwaarden wettelijk mogelijk te maken, zowel vóór de conceptie als na de geboorte, in het laatste geval door middel van een overgangsregeling. Vanuit verschillende hoeken is kritiek geuit op het feit dat in deze plannen onvoldoende rekening gehouden wordt met de belangen van kinderen.

De Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: de RSJ) brengt advies uit over de vraag hoe in een regeling voor meerouderschap en -gezag of meerpersoonsgezag het belang van het kind zo goed mogelijk kan worden geborgd. Daarbij staat het waarborgen van de belangen van minderjarige kinderen centraal in het geval van meningsverschillen tussen ouders over belangrijke beslissingen in het leven van een kind.

Werkwijze

Dit advies heeft betrekking op twee specifieke vormen van meerouderschap, waarbij meer dan twee volwassenen een kind samen verzorgen en opvoeden: 1) het intentioneel meerouderschap en 2) meerouderschap in samengestelde gezinnen na scheiding. In het kader van dit advies zijn gesprekken gevoerd met elf professionals van acht verschillende organisaties en zijn drie focusgroepen georganiseerd waarin is gesproken met ervaringsdeskundige ouders en kinderen uit intentioneel meeroudergezinnen en uit samengestelde gezinnen na scheiding.

Visie van de RSJ

Huidige situatie van meeroudergezinnen

Ten eerste wordt geconcludeerd dat de gezinssituatie van kinderen in een intentioneel meeroudergezin zeer verschillend is van die van kinderen in een samengesteld gezin na scheiding. Het ontstaan van het meeroudergezin en de dynamiek zijn anders, wat van invloed is op het antwoord op de vraag of een regeling voor beide groepen in het belang van het kind is.

De RSJ vindt dat het openstellen van de keuze voor het verzoeken van meerouderschap en -gezag voor intentioneel meeroudergezinnen in het belang is van kinderen. De huidige

juridische situatie met betrekking tot ouderschap en gezag komt niet overeen met het dagelijks leven van ouders en kinderen in intentioneel meeroudergezinnen en dit zorgt in de praktijk voor juridische en sociaal-emotionele belemmeringen. Het toekennen van meerouderschap bestendigt daarnaast de levenslange familierechtelijke betrekkingen tussen ouders en kinderen, wat waarborgen meebrengt voor bijvoorbeeld het erfrecht en de zorgrelatie tussen ouders en kinderen en andersom. Voor kinderen en ouders in intentioneel meeroudergezinnen geeft het vanaf de geboorte verkrijgen van meerouderschap, inclusief meeroudergezag, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid.

Met betrekking tot een regeling voor samengestelde gezinnen na scheiding vindt de RSJ dat de keuze voor het verzoeken van meerpersoonsgezag meer voor de hand ligt dan de keuze voor het vestigen van een familierechtelijke betrekking met een stiefouder naast de oorspronkelijke juridische ouders. Het is gezien de diversiteit aan stiefgezinnen echter moeilijk om aan te geven in hoeverre er behoefte is aan een regeling voor meerpersoonsgezag binnen deze doelgroep. Of een dergelijke regeling in het belang van het kind is, moet door de rechter per geval getoetst worden, waarbij de rechter in overweging neemt dat het toekennen van meerpersoonsgezag niet conflictverhogend mag werken. De RSJ meent dat er situaties kunnen bestaan waarin meerpersoonsgezag voor een stiefouder in het belang van het kind is, bijvoorbeeld wanneer een van de juridische ouders voor langere tijd in het buitenland verblijft of ernstig ziek is.

Verskil meerouderschap, meerpersoonsgezag en meeroudergezag

Het maakt verschil of er sprake is van een situatie waarin er alleen een regeling voor meerouderschap komt, een situatie waarin er alleen een regeling voor meerpersoonsgezag komt, of een situatie waarin er een regeling komt voor zowel meerouderschap als meeroudergezag. Het verschil tussen deze situaties is gelegen in de bijbehorende rechtsgevolgen.

Het meerouderschap schept de familierechtelijke betrekking tussen het kind en de betrokken ouders en schept een levenslange band tussen het kind, de ouders en de familie van de ouders. Een dergelijke familierechtelijke betrekking tussen ouder en kind is onder meer van invloed op de achternaam/achternamen die het kind kan krijgen, het erfrecht, het recht op levensonderhoud en het recht op omgang. Het meeroudergezag en het meerpersoonsgezag geven de betrokken meerouders de bevoegdheid om belangrijke beslissingen over het kind te nemen. Meeroudergezag en meerpersoonsgezag houden op te bestaan zodra het kind achttien jaar oud is en scheppen alleen een tijdelijke juridische band tussen ouder en kind.

Waarborgen belang van het kind

De RSJ concludeert dat een aantal waarborgen voor de belangen van het kind in acht genomen moet worden in een regeling voor meerouderschap en -gezag en meerpersoonsgezag;

- Het is van belang dat de meerouders voorafgaand aan het verzoek tot meerouderschap en -gezag of meerpersoonsgezag onder begeleiding van een

professional (zoals een counselor) met elkaar in gesprek gaan over de invulling van het ouderschap en de opvoeding. Dit kan vóór de conceptie zijn in het geval van intentioneel meerouderschap of op enig moment in het leven van een kind, na een scheiding.

- De RSJ vindt dat op basis van dit begeleide gesprek een opvoedconvenant opgesteld moet worden, waarin de belangrijkste afspraken gemaakt worden. Een opvoedconvenant veronderstelt dat ouders concrete afspraken met elkaar hebben gemaakt en dat is nagedacht over hoe zij omgaan met ingrijpende beslissingen en meningsverschillen. In de meerouderschapsovereenkomst waar dit opvoedconvenant deel van uit maakt, moet toegelicht worden hoe de ouders samen tot afspraken zijn gekomen en welk proces zij daarbij hebben doorlopen.
- De meerouderschapsovereenkomst, inclusief het opvoedconvenant, moet vóór de conceptie ter toetsing aan de rechter worden voorgelegd en het verzoek kan niet toegewezen worden door de rechter wanneer geen opvoedconvenant wordt overgelegd door de ouders.
- De opvoedafspraken die op een bepaald moment gemaakt worden, zijn niet in beton gegoten en behoeven aanpassing naarmate het kind ouder wordt. Het is daarom van belang dat meerouders periodiek de afspraken samen bespreken en aanpassingen doen indien nodig. Wanneer er meningsverschillen ontstaan tussen de drie of vier ouders met gezag over een beslissing die genomen moet worden, kunnen zij terugvallen op de eerder gemaakte afspraken, waarbij hulp kan worden gezocht bij de professional onder wiens begeleiding deze afspraken zijn gemaakt, zoals een counselor.
- Het is in het belang van kinderen dat zij niet gescheiden worden van broertjes en zusjes. Bij een eventuele scheiding van meerouders moet ervoor gezorgd worden dat het kind contact kan blijven houden met de andere kinderen in het gezin, zoals halfbroers en -zussen en stiefbroers en -zussen.
- Om deze waarborgen zo goed mogelijk uit te voeren in de praktijk stelt de RSJ dat professionals kennis moeten vergaren over meeroudergezinnen. Dit betreft kennis van zowel de toepasselijke wet- en regelgeving en de implicaties hiervan voor hun werk als de dynamiek en opvoeding in deze gezinnen.
- In procedures rondom het toekennen van meerouderschap en -gezag na conceptie en geboorte, moet een bijzondere curator met een gedragsdeskundige achtergrond worden benoemd om de mening van het kind dat wilsbekwaam is ter zake of in ieder geval acht jaar oud naar voren te brengen. Het is daarbij uitdrukkelijk niet de taak van de bijzondere curator om zelf een belangenafweging te maken.
- Bij beslissingen over het beëindigen van meeroudergezag of meerpersoonsgezag moet een bijzondere curator met een gedragsdeskundige achtergrond worden aangesteld om de belangen van het kind in kaart te brengen.

Overgangsregeling

Een overgangsregeling heeft betrekking op het verzoeken van meerouderschap en -gezag in het geval het kind al is geboren in een intentioneel meeroudergezin. Wanneer ouders het verzoek tot meerouderschap en -gezag niet voor de conceptie indienen, maar op een later moment, bijvoorbeeld tijdens de zwangerschap of na de geboorte van het kind, dan moet het alsnog mogelijk zijn om meerouderschap en -gezag toe te kennen. Dat kan middels een overgangsregeling van onbeperkte duur, een eenvoudige adoptieprocedure zoals door de Staatscommissie voorgesteld of een andere wijze om juridisch (meer)ouderschap en gezag te verkrijgen. De RSJ is van mening dat de overgangsregeling ook open moet staan voor ouders en meerderjarige kinderen uit intentioneel meeroudergezinnen die meerouderschap willen verzoeken.

In lijn met de voorstellen van de Staatscommissie vindt de RSJ het passend dat bij elk kind dat wilsbekwaam ter zake is en in ieder geval vanaf acht jaar wordt geïnventariseerd of het bezwaar heeft tegen het verzoek. De RSJ raadt aan om een bijzondere curator aan te stellen die de mogelijkheid van een bezwaar geuit door het kind onderzoekt. De voorwaarden voor het waarborgen van de belangen van kinderen zijn in het geval van de overgangsregeling hetzelfde als voor de regeling voor kinderen in intentioneel meeroudergezinnen en kinderen in samengestelde gezinnen.

Monitoren welzijn kinderen

De RSJ meent dat wanneer onderzoek wordt gedaan naar het welzijn van kinderen, onderscheid moet worden gemaakt tussen de verschillende groepen die te maken hebben met de toekomstige regeling, te weten kinderen uit een intentioneel meeroudergezin en kinderen uit een samengesteld gezin dat na de geboorte is gevormd. Ook wordt aangeraden een controlegroep met kinderen uit een tweeoudergezin toe te voegen, en er moeten zowel objectieve als subjectieve indicatoren meegenomen worden. Daarnaast moet het perspectief van kinderen uitdrukkelijk centraal staan in het onderzoek.

Aanbevelingen

Op basis van de hierboven geschetste visie doet de RSJ de volgende aanbevelingen:

1. Voer een regeling in voor het toekennen van meerouderschap met meeroudergezag aan intentioneel meeroudergezinnen via een gezamenlijk verzoek hiertoe aan de rechtbank voorafgaand aan de conceptie.
2. Voer een regeling in die het toekennen van meerpersoonsgezag in samengestelde gezinnen mogelijk maakt in de uitzonderlijke gevallen waarin het belang van het kind dat vergt, via een gezamenlijk verzoek hiertoe aan de rechtbank.
3. Voer een overgangsregeling in voor het toekennen van meerouderschap en meeroudergezag voor al geboren minderjarige en meerderjarige kinderen in intentioneel meeroudergezinnen via een gezamenlijk verzoek hiertoe aan de rechtbank.
4. Wanneer het verzoek aan de rechtbank een al geboren kind betreft, dan mag er geen sprake zijn van bezwaar van de kant van het kind dat wilsbekwaam ter zake is of in ieder geval acht jaar oud.

5. Personen die meerouderschap, meeroudergezag of meerpersoonsgezag verzoeken, dienen gezamenlijk een opvoedconvenant op te stellen (onder begeleiding van een ter zake deskundige counselor) en dit convenant toe te voegen aan het verzoek aan de rechtbank.
6. Stel bij beslissingen over het toekennen van meerouderschap, meeroudergezag of meerpersoonsgezag na de conceptie of geboorte waarbij een kind is betrokken dat wilsbekwaam is ter zake is of in ieder geval acht jaar oud, een bijzondere curator met een gedragsdeskundige achtergrond aan om vast te stellen of er sprake is van bezwaar tegen toewijzing van het verzoek van de zijde van het kind.
7. Stel bij beslissingen over het beëindigen van meeroudergezag of meerpersoonsgezag een bijzondere curator met een gedragsdeskundige achtergrond aan om de belangen van het kind in kaart te brengen.
8. Zorg ervoor dat, mits in het belang van het kind, broertjes en zusjes in een meeroudergezin niet van elkaar gescheiden worden wanneer meerouders uit elkaar gaan. In een samengesteld gezin moet in ieder geval contact tussen stiefbroers en -zussen kunnen blijven bestaan.
9. Zorg ervoor dat professionals die werken met of betrokken zijn bij kinderen en gezinnen voorlichting krijgen over nieuwe wet- en regelgeving rondom meerouderschap en -gezag en meerpersoonsgezag en de implicaties voor hun dagelijkse praktijk.
10. Als er onderzoek verbonden wordt aan de invoering van een regeling voor meerouderschap en -gezag en meerpersoonsgezag om het welzijn van kinderen in meeroudergezinnen te monitoren en eventuele knelpunten in de wet- en regelgeving te signaleren, moet dit worden uitgevoerd volgens de geldende wetenschappelijke en ethische standaarden. Het perspectief van kinderen moet daarbij centraal staan.

Het advies kunt u raadplegen op de [RSJ website](#)

